

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету
Іван КАРПЕНКО

19 ” 06. 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти __ перший (бакалавр)

галузь знань __ 03 Гуманітарні науки

(шифр і назва)

спеціальність __ 034 Культурологія

(шифр і назва)

освітньо-професійна програма __ Культурологія, Візуальне
мистецтво і менеджмент культурних проєктів, Урбаністичні студії

(шифр і назва)

вид дисципліни __ бов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

факультет __ філософський

2023 / 2024 навчальний рік

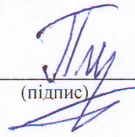

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету
Протокол від "16" червня 2023 року № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: докт. філософ. наук, професор, професор кафедри теорії культури
і філософії науки Білик Я. М.

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського
факультету
Протокол від "14" червня 2023 року № 11

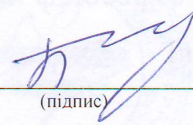
Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

Дмитрій ПЕТРЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Культурологія»

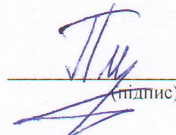
Гарант освітньо-професійної програми «Культурологія»

Ігор БІЛЕЦЬКИЙ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Візуальне мистецтво і
менеджмент культурних проєктів»

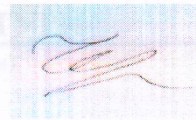
Гарант освітньо-професійної програми «Візуальне мистецтво і менеджмент культурних
проєктів»

Дмитрій ПЕТРЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Урбаністичні студії»

Гарант освітньо-професійної програми «Урбаністичні студії»

Дмитро ЧОРНИЙ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол від "14" червня 2023 року № 10

Голова методичної комісії філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Методика викладання культурологічних дисциплін**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Бакалавра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

Галузь знань **03 – Гуманітарні науки**
спеціальність **034 - Культурологія**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є отримання і поглиблення студентами знань з історії викладання культурологічних дисциплін та основними методами їх викладання.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

закріплення засвоєння проблематики сучасних культурологічних досліджень у формах, придатних для педагогічного викладу,
ознайомлення з педагогічним інструментарієм;
оволодіння основами аналізу логіки побудови навчальних культурологічних дисциплін,
розуміння місця кожної навчальної дисципліни в системі усього навчального процесу.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	
7-й	-й
Лекції	
24 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
84 год.	год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання– знання структури та змісту існуючих навчальних курсів з культурології, методичку проведення навчальних занять та форм контролю знань учнів та вміння її застосовувати; загальну історію викладання культурологічних дисциплін;

– знання методички викладання культурологічних дисциплін;

–знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій, теорії і філософії культури, історії культури;

–спроможність до систематизації знань з методички, теорії та історії культури, написання текстів лекцій та семінарів;

– володіння методикою та практичними навичками викладання культурологічних дисциплін

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Сутність і особливості викладання культурологічних дисциплін

Тема 1.

Культурологія як навчальна дисципліна

Предмет і завдання курсу. Культурологія як наукова і навчальна дисципліна. Культурологія і традиції європейської університетської освіти. Культурологічні дисципліни в освітньому просторі сучасної середньої та початкових рівнів вищої освіти.

Тема 2.

Історія філософської і культурологічної освіти

Освітні процеси в цивілізаціях Стародавнього світу. Суспільна інституалізація освіти у античну епоху: філософи і софісти. Навчальний процес у школі Піфагора. Академія і Лікей. Римські риторичні школи. Освітні процеси за доби Середньовіччя: розподіл освіти за рівнями. Поява університетів. Особливості університетської філософії. Історичні зміни форм викладання філософських і культурологічних дисциплін.

Тема 3.

Філософські і культурологічні дисципліни в Україні

Викладання філософії в радянській вищій школі. Історія фундації і вивчення культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах України. Культурологічні дисципліни в освітньому просторі сучасної середньої та початкових рівнів вищої освіти. Сучасний стан вивчення і викладання культурології. Болонський процес.

Тема 4.

Структурно-логічні особливості культурологічних дисциплін

Основні дисципліни культурологічного циклу. Співвіднесеність теоретико-культурного і історико-культурного матеріалу. Місце і роль національного і регіонального матеріалу в структурах навчальних дисциплін. Логіка розташування матеріалу в структурі курсу.

Культурологія і суміжні дисципліни. Шкільні навчальні курси як необхідне підґрунтя вивчення культурології.

Тема 5.

Культурологічні навчальні дисципліни: аксіологічний параметр

Місце і роль культурологічних дисциплін у процесах формування світогляду учнів і студентів. Історія культури як необхідне підґрунтя для усвідомлення цінності світової і національної культурної спадщини. Культурологічні дисципліни і особливості формування в учнів здатності до естетичного сприйняття.

Розділ 2. Особливості викладання культурологічних дисциплін

Тема 6.

Лекція як форма навчального процесу

Поява університетської лекційної традиції за доби Середньовіччя. Лекція та основні її історичні форми.

Лекція та її ознаки. Види лекцій. Структура та особливості побудови лекції. Специфіка лекційного викладу матеріалу. Основні лекційні риторичні прийоми.

Підготовка до лекції. Основні правила композиції лекційного матеріалу. Основний і допоміжний матеріал. Наглядний матеріал і його роль. Психологічна підготовка викладача до лекційних занять.

Тема 7.

Практичні заняття як форма навчального процесу

Практичні заняття, їх поява і еволюція в межах європейської освітньої традиції. Основні різновиди практичних занять. Семінар та його призначення.

Особливості організації практичних занять з культурологічних дисциплін. Вимоги до теоретичної підготовки викладача. Розподіл часу. Технічні засоби. Форми активізації ініціативи учнів. Діалогічність як основа успіху практичних занять. Позааудиторні практичні заняття та їх особливості.

Тема 8.

Форми контролю знань

Основні форми контролю знань учнів (студентів). Сучасні системи оцінювання знань. Форми поточного контролю знань. Тестування: переваги і недоліки. Залік і іспит як основні форми прикінцевого контролю. Усні та письмові форми контролю. Психологічна підготовка викладача.

Тема 9.

Виховання під час викладання культурології. Виховні та організаційні заходи

Цілі виховної роботи. Види виховних заходів. Сценарій та оформлення виховного заходу. Просвітницькі практичні заняття та лекції-екскурсії. Нероздільність навчального та виховного процесів. Педагогічні прийоми та застосування навичок психології спілкування.

Тема 10.

Особливості викладання культурологічних дисциплін як профілюючих і загальноосвітніх

Статус культурологічних дисциплін в різних типах навчальних закладів. Зв'язок викладання з профілем навчального закладу. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профілюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю). Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
л		с	інд	с/р	
1	2	3	4	5	6

Розділ 1. Сутність і особливості викладання**культурологічних дисциплін**

Тема 1. Культурологія як навчальна дисципліна	8	2	2	4
Тема 2. Історія філософської і культурологічної освіти	13	2	1	10
Тема 3. Філософські і культурологічні дисципліни в Україні	13	2	1	10
Тема 4. Структурно-логічні особливості культурологічних дисциплін	12	4	1	7
Тема 5. Культурологічні навчальні дисципліни: аксіологічний параметр	13	2	1	10
Разом	59	12	6	41

Розділ 2. Особливості викладання культурологічних дисциплін

Тема 6. Лекція як форма навчального процесу	13	2	1	10
Тема 7. Практичні заняття як форма навчального процесу	13	2	1	10
Тема 8. Форми контролю знань	13	2	1	10
Тема 9. Виховання під час викладання культурології. Виховні та організаційні заходи	10	2	2	6
Тема 10. Особливості викладання культурологічних дисциплін як профілюючих і загальноосвітніх	12	4	1	7
Разом	61	12	6	43
Усього годин	120	24	12	84

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Культурологія як навчальна дисципліна	2
2	Тема 2. Історія філософської і культурологічної освіти	1
3	Тема 3. Філософські і культурологічні дисципліни в Україні	1
4	Тема 4. Структурно-логічні особливості культурологічних дисциплін	1
5	Тема 5. Культурологічні навчальні дисципліни: аксіологічний параметр	1
6	Тема 6. Лекція як форма навчального процесу	1
7	Тема 7. Семінар як форма навчального процесу	1
8	Тема 8. Форми контролю знань	1
9	Тема 9. Виховання під час викладання культурології. Виховні та організаційні заходи	2
10	Тема 10. Особливості викладання культурологічних дисциплін як профілюючих і загальноосвітніх	1
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання першоджерел та наукової літератури за темами: 1. Культурологія як комплексна наукова і навчальна дисципліна 2. Збереження і трансляція знань в давніх цивілізаціях 3. Поява університетської традиції 4. Еволюція викладання філософських і культурологічних дисциплін 5. Основні освітні (університетські) експерименти ХХ століття 6. Поняття проблемної лекції 7. Культурологічні дисципліни за межами вищої школи 8. Європейська і світова практика викладання культурології	62
2	Написання контрольної роботи	22
	Разом	84

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Для підготовки студента в рамках самостійної роботи необхідне більш глибоке вивчення літератури, включаючи додаткову. Можна скористатися при проведенні самостійної роботи наведеним списком літератури, можна вдатися до самостійного пошуку інформаційних джерел. Особлива увага повинна бути приділена репрезентації джерел, з якими працював студент. Переглядаючи літературу, слід виділити основні джерела з подібної тематики. Слід спочатку зупинитись на першоджерелах та монографіях, бажано останніх років видання. Потім слід звернутись до журнальних статей, словників, енциклопедій, Інтернет матеріалів. Необхідною умовою ефективної самостійної роботи студента є стислий конспект у вигляді дослівних тематичних виписок та фіксування принагідних ідей студента. Для подальшого цитування слід помічати джерело та сторінку. При написанні есе, рефератів, контрольних дослідницьких робіт потрібно, наводячи різні точки зору, концепції з того чи іншого приводу, вміти продемонструвати свою позицію. В самостійній роботі студента також дуже цінується самостійність підбору матеріалу та самостійність суджень.

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання з курсу «Методика викладання культурологічних дисциплін» не передбачається

Тематика завдань до контрольної роботи з курсу «Методика викладання культурологічних дисциплін»

1. Основні причини появи культурологічних курсів у вітчизняних вищих навчальних закладах.
2. Основні вимоги до навчальних курсів з культурології.
3. Загальна історія та історія України як підґрунтя вивчення культурології у вузах
4. Написання конспекту чи повного тексту лекції. Психологічна підготовка. Як утримувати аудиторний контроль за увагою студентів.
5. Підготовка плану-конспекту семінару.
6. Відвідування та аналіз лекційних та семінарських занять провідних викладачів як метод підготовки.
7. Розподіл освіти на вищу і середню. Європейський критерій вищої освіти.

8. Народження української традиції вищої освіти.
9. Основні навчальні форми в університетах XIX ст.
10. Експерименти в університетському навчальному процесі за радянських часів.
11. Основні принципи організації навчального процесу.
12. Науковий і навчальний матеріал: його підготовка і аналіз

7. Методи контролю

Поточний контроль, підсумковий контроль (залік).

Поточний
контроль

- ¾ Оцінка знань студентів за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем.
- ¾ Оцінка за виконання практичних завдань (підготовка конспектів для самостійних занять – педагогічна практика)
- ¾ Експрес-тестування за ключовими аспектами тем курсу.

Підсумковий контроль (залік)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Контроль на робота	Разом	Підсумковий семестровий контроль (залік)	Сума	
Відвідування		Розділ 1 20					Розділ 2 20								
Л	С	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	10	60	40	100
5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4				

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (залік, практика):
опрацювання не менше ¾ тем курсу, контроль (контрольна робота)

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою (дворівнева система оцінювання)
90 – 100	для заліку
70-89	зараховано
50-69	
1-49	

9. Рекомендована література

1. Антофійчук В., Чолкан В. Культурологія як навчальний предмет: конспект вступ. лекції до курсу "Культурологія" / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2007. С. 27.
2. Алексюк А. А. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. – Київ, 1998.
3. Аристова Л. С. Формування у старшокласників естетичного ставлення до мистецтва в процесі вивчення художньої культури: дис. канд. пед. наук : 13.00.07 / Л. С. Аристова; Ін-т пробл. виховання АПН України. – Київ, 2008. – 235 с.
4. Бандурка О. М., Тюріна В. О., Федоренко О. І. Основи педагогічної техніки: Навч. посібник. – Харків: Титул, 2006. – 176 с.
5. Білан Т.О. Історія зарубіжного мистецтва: методичні матеріали до семінарських занять. Навчальний посібник / Т. О. Білан. – Дрогобич: РВ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 189 с.
6. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки: Навч. посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2007.
7. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання: Навч. посібник. – Дрогобич: Коло, 2003.
8. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с.
9. Горохівський П. І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі: Курс лекцій: Навчальний посібник для магістрантів денної та заочної форми навчання / П. І. Горохівський. – Умань: ПП Жовтий О., 2012.
10. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 375 с.
11. Жорнова О. І. Теорія і методика формування культуротворчості. Запоріжжя: Дике Поле, 2006. – 416 с.
12. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: підручник / І. В. Зайченко. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. – 512 с.
13. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник / І.В. Зайченко. – Київ: Ліра-К, 2016. – 608 с.
14. Зеленська Л. Д., Золотухіна С. Т., Ворожбіт-Горбатюк В. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання у вищій школі» для здобувачів третього (освітньонаукового) рівня вищої освіти. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. – 45 с.
15. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
16. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2014. – 200 с.
17. Корміна Л. І. Методика викладання дисциплін за фахом у вищих навчальних закладах: методичні рекомендації до курсу / Л. І. Корміна. – Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – 52 с.
18. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – Київ:Знання, 2005.
19. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – Київ: КНТ, 2014. – 262 с.
20. x досліджень. – К., 2004.